

10

Sociale en economische omgeving

Auteurs

Hilde Coudenys ¹
Stephaan Barbery ¹
Nele Depestel ²
Sabine Traen ²
Hans Pirlet ³

Lector

Jan Dhondt ⁴

¹ Provincie West-Vlaanderen

² POM West-Vlaanderen

³ Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

⁴ Coördinator Seniorenbeleid - Oostende

Te citeren als:

Coudenys, H., Barbery, S., Depestel, N., Traen, S., Pirlet, H., 2015. Sociale en economische omgeving. In: Pirlet, H., Verleye, T., Lescauwae, A.K., Mees, J. (Eds.), Compendium voor Kust en Zee 2015: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België. Oostende, Belgium, p. 193-206.

De Europese kustzones worden gekenmerkt door een snel stijgende bevolking en een bevolkingsdichtheid die gemiddeld 10 procent hoger ligt dan in de gebieden in het hinterland. Daarnaast zijn deze regio's eveneens onderhevig aan een toenemende ontwikkeling van infrastructuur en economische activiteiten (*The changing faces of Europe's coastal areas*, EEA 2006, *Balancing the future of Europe's coasts*, EEA 2013). De kustzones zijn dan ook gebieden met een eigen identiteit en specifieke uitdagingen. De Belgische kustzone wordt gekenmerkt door een karakteristieke sociale omgeving met onder meer een verhoogde bevolkingsdichtheid, een sterke vergrijzing, een hoog aantal tweede verblijven en hoge woningprijzen. Daarnaast vormt de kust op economisch vlak eveneens een specifieke regio met enerzijds de aanwezigheid van grote economische poorten (zee- en luchthaven) maar anderzijds ook een verhoogde werkloosheid, seizoensgebonden werkgelegenheid en een beperkt aantal kwalitatieve arbeidsplaatsen voor hogeropgeleiden (*Breyne et al. 2007*, *Maelfait et al. 2012*). In deze thematekst wordt de Belgische kustzone in de eerste plaats getoetst aan de provincie West-Vlaanderen. In de vermelde publicaties worden de cijfers eveneens gekaderd binnen grotere geografische gebieden zoals het Vlaamse Gewest.

10.1 Beleidscontext

Het beleid met betrekking tot de economische omgeving kent in België zowel federale als Vlaamse actoren. Op federaal niveau zijn er de federale overheidsdiensten *FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg* en *FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie* (zie de federale beleidsverklaringen *Werk 2014* en *Economie en consumenten 2014*). Daarnaast zijn er ook de Vlaamse beleidsdomeinen *Werk en Sociale Economie* en *Economie, Wetenschap en Innovatie* (zie de Vlaamse beleidsnota's *Sociale economie 2014-2019* en *Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019*).

Het woonbeleid en de ruimtelijke ordening behoren op Vlaams niveau tot het beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (*RWO*) (zie de Vlaamse beleidsnota's *Omgeving 2014-2019* en *Wonen 2014-2019*). Verder spelen ook andere Vlaamse beleidsdomeinen zoals *Welzijn, volksgezondheid en gezin*, *Onderwijs en vorming* en Cultuur, Jeugd, Sport en Media (*CJSM*) een belangrijke rol voor de sociale omgeving.

Daarnaast spelen de Provincie West-Vlaanderen (zie onder meer *streekhuis Kust*, *De Provincie aan de Kust. Beleidsbrief Kust 2011*) en de gemeenten een belangrijke rol in de doorvertaling van het economisch beleid, het woonbeleid en de ruimtelijke ordening (zie hieronder). Het juridische kader voor de ruimtelijke ordening kan teruggevonden worden in de *kustcodex, thema Ruimtelijke ordening*. Verder wordt ook de lokale wetgeving voor de kustinwoners opgelijst (*kustcodex, thema Lokale wetgeving*).

10.2 Ruimtegebruik

Het huidige ruimtegebruik werd en wordt nog verder bepaald door de gewestplannen, die opgemaakt werden door de federale overheid. Een gewestplan kwam ongeveer overeen met 1 of meerdere arrondissementen, waarbij de ruimte geordend werd in gebieden waar wonen en voorzieningen verder konden groeien, waar bedrijvigheid een plaats kon krijgen, waar kampeerterreinen voorzien werden in recreatiegebieden, waar gebieden beschermd werden als natuurgebied, alsook waar landbouwgebieden hun plaats kregen. Een bestemming op een gewestplan werd door de gemeente verder verfijnd in bijzondere plannen van aanleg (BPAs). Dit gebeurde vooral voor de gebieden die bebouwbaar waren. Daardoor zijn er vandaag de dag verschillen tussen de diverse kustgemeenten voor de concrete invulling zoals de hoogten en dichtheden van appartementen.

Met het nieuwe Vlaamse decreet op de ruimtelijke ordening (decreet van 18 mei 1999) is het plannensysteem veranderd. De bestemmingen op een gewestplan blijven bestaan totdat ze worden vervangen door een nieuwe bestemming via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP). Dergelijke RUPs kunnen zowel door de gemeenten, provincies als het Vlaamse gewest opgemaakt worden. De opmaak van een RUP is de uitvoering van een ruimtelijke visie, die beschreven staat in een structuurplan. Aldus zijn er drie structuurplannen: het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (*RSV*), het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen (*PRS-WV*) en de gemeentelijke structuurplannen. Deze ruimtelijke visies bepalen de verdere toekomst bij het ruimtegebruik. De gewestplannen, RUPs en BPAs kunnen geraadpleegd worden op volgende website: <http://www.giswest.be/gewestplan-rups-internet>.

In het *RSV* wordt de kust aangegeven als een stedelijk netwerk en een toeristisch-recreatief netwerk. Dit betekent dat er een samenhangend stedelijk beleid voor de kust moet gevoerd worden met mogelijkheden voor verdere toeristisch-recreatieve activiteiten. Hierin krijgt het regionaal-stedelijke gebied Oostende (bestaande uit delen

van Middelkerke, Oostende en Bredene) de rol om nieuwe behoeftes aan wonen en bedrijvigheid op te vangen. Daarnaast zijn Oostende en Zeebrugge aangeduid als economische poorten waardoor de havens van Zeebrugge en Oostende, alsook de luchthaven van Oostende verdere ontwikkelingsmogelijkheden kunnen krijgen. De ontwikkeling van deze poorten wordt vastgelegd in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUPs). Ook de grote aaneengesloten natuurgebieden worden door het Vlaamse Gewest verankerd in GRUPs zoals het Zwin, de stranden tussen badplaatsen aan de westkust, etc. Het *RSV* en de GRUPs kunnen geconsulteerd worden op: www.ruimtelijkeordening.be. Parallel aan de verdere uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bereidt de Vlaamse Regering een nieuw *Beleidsplan Ruimte* voor (zie ook *Groenboek. Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool? Beleidsplan ruimte Vlaanderen (2012)*).

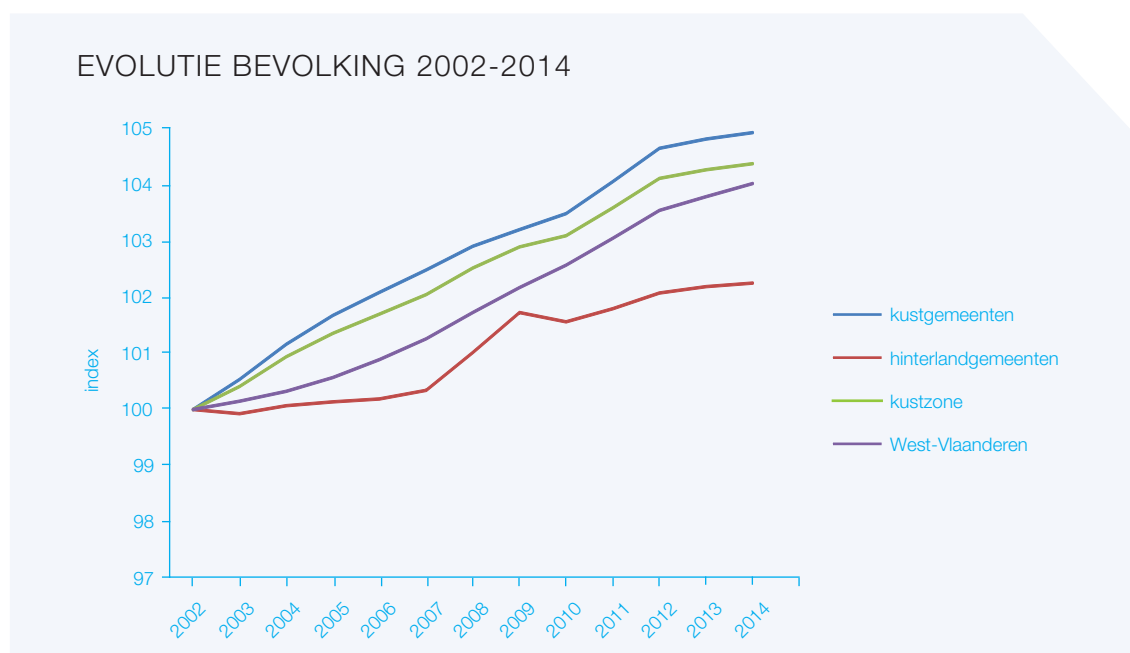
Het *PRS-WV* verfijnt de kust waarbij elke badplaats verdere ontwikkelingsmogelijkheden krijgt. Dit dient verder concreet te worden gemaakt in gemeentelijke structuurplannen en wordt vertaald in gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen. De provincie bepaalt de mogelijkheden van constructies op het strand en dijk via provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen. Het PRS en de RUPs kunnen geraadpleegd worden op www.west-vlaanderen.be/ruimtelijkeordening.

10.3 Huidige toestand

10.3.1 Sociaal weefsel

DE KUST EN ZIJN BEWONERS (meer informatie: [demografische fiche Kust 2012](#))

Op 01.01.2014 telde de kuststreek¹ 418.558 inwoners. Dit is 35,6% van de totale bevolking in West-Vlaanderen. In de periode 2002-2014 is de bevolking in de kustzone toegenomen met 4% (figuur 1), een toename die vergelijkbaar is met de ons omringende kustgebieden rond de Noordzee (*The changing faces of Europe's coastal areas, EEA 2006, Balancing the future of Europe's coasts, EEA 2013*). Een gedetailleerde vergelijking van de bevolkingsgroei van de Belgische kust met de Noord-Franse Côte d'Opale komt aan bod in de *Grensoverschrijdende atlas: Van Berck tot Brugge, één grens, twee gebieden, één gezamenlijke horizon (2006)*.

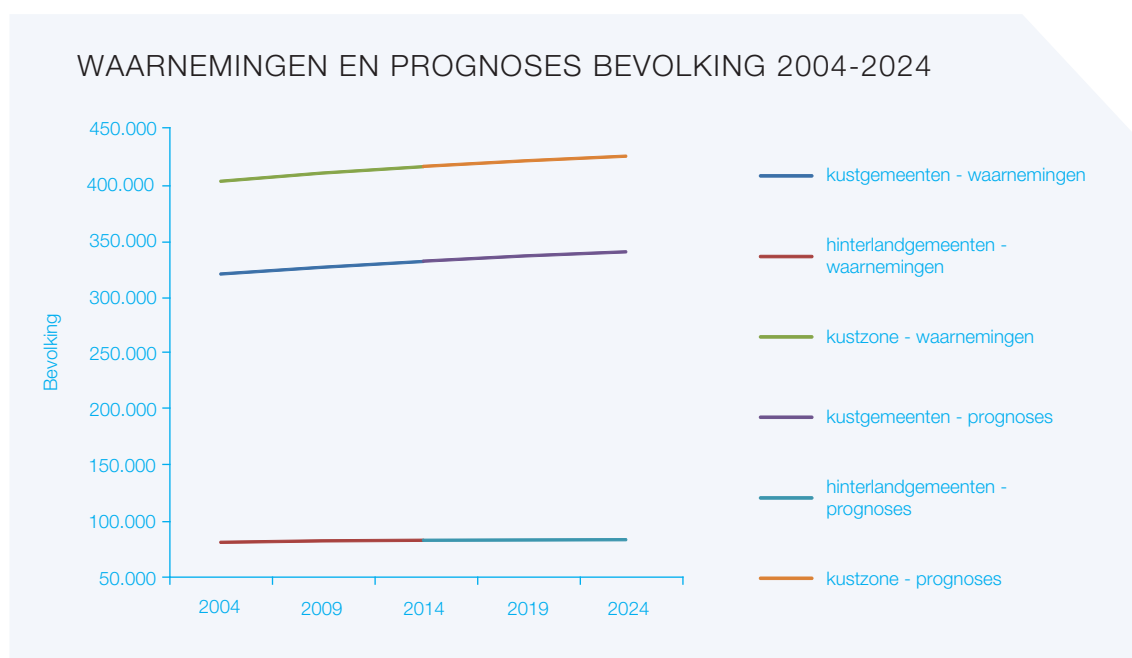

Figuur 1. Evolutie van de bevolking in de kustzone (kustgemeenten + hinterlandgemeenten) en de provincie West-Vlaanderen in de periode 2002-2014 (Bron: rijksregister, bevolking op 01.01 van het jaar, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

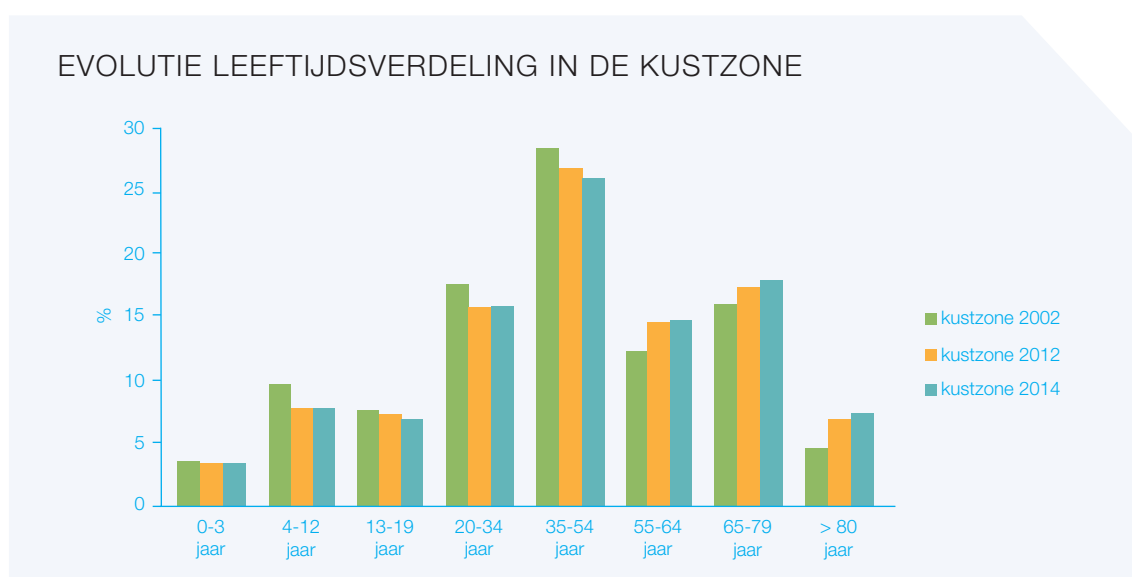
¹ De kuststreek omvat de 10 kustgemeenten (Blankenberge, Brugge, Knokke-Heist, Bredene, De Haan, Middelkerke, Oostende, De Panne, Koksijde en Nieuwpoort) en 9 hinterlandgemeenten (Damme, Jabbeke, Zuienkerke, Diksmuide, Lo-Reninge, Gistel, Oudenburg, Alveringem en Veurne).

Zowel de kustgemeenten als de hinterlandgemeenten kennen een toename van de bevolking. Deze toename is meer uitgesproken in de kustgemeenten dan in de hinterlandgemeenten. De bevolkingstoename in de kustzone is ook sterker dan gemiddeld genomen in West-Vlaanderen (Bron: rijksregister op 01.01 van het jaar, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

Recent werden door de Studiedienst van de Vlaamse Regering nieuwe bevolkingsprognoses voorgesteld (figuur 2) (<http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2015-01-29-projecties.aspx>). De prognoses laten een verdere toename van het aantal inwoners in de kustgemeenten vermoeden, al zal deze toename minder sterk (+2%) zijn dan de voorbije 10 jaar. De hinterlandgemeenten zullen tussen nu en 2024 een stagnatie van de bevolking kennen.

Figuur 2. Waarnemingen en prognoses voor de evolutie van de bevolking in de kustgemeenten, hinterlandgemeenten en kustzone (Bron: studiedienst Vlaamse regering).

Figuur 3. De evolutie van de leeftijdsverdeling van de bevolking in de kustzone tussen 2002 en 2014 (bron: rijksregister op 01.01.2014, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

De Belgische kust behoort samen met de Nederlandse en stukken van de Noord-Franse kust tot de kustgebieden rond de Noordzee met de hoogste populatiedensiteit (*The changing faces of Europe's coastal areas, EEA 2006, Balancing the future of Europe's coasts, EEA 2013*). De gemiddelde bevolkingsdichtheid in onze kustzone bedraagt 368 inwoners per km². Dit gemiddelde verbergt een zekere verscheidenheid: de bevolkingsdichtheid van de kustgemeenten bedraagt 696 inwoners per km², de bevolkingsdichtheid van de hinterlandgemeenten 129 inwoners per km². 80% van de inwoners van de kustzone woont in een kustgemeente (Bron: rijksregister op 01.01.2014, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

De bevolking aan de kust kent een aantal typische kenmerken. Volgens de *Grensoverschrijdende atlas: Van Berck tot Brugge, één grens, twee gebieden, één gezamenlijke horizon (2006)* vertoont het bewoningsprofiel van de Belgische kust sterke gelijkenissen met die van de Franse Côte d'Azur. De ontgroening en vergrijzing manifesteren zich sterker in de Belgische kustzone dan in de rest van Vlaanderen en West-Vlaanderen (Coudenys 2012 in *Maelfait et al. 2012, De Klerck 2011*). De leeftijdsgroepen jonger dan 55 jaar nemen verhoudingsgewijs af, de leeftijdsgroepen boven de 55 jaar nemen verhoudingsgewijs toe (figuur 3). Verder vertellen de structuurcoëfficiënten ons iets over de samenstelling van de bevolking (tabel 1).

In West-Vlaanderen zijn er per 100 0- tot 19-jarigen, 138 60-plussers. Voor de kustgemeenten loopt deze verhouding op tot 199: per 100 jongeren onder de 20 jaar zijn er 199 60-plussers, dus twee keer zo veel. De grijze druk bedraagt in de kustgemeenten 70: per 100 personen met een beroepsactieve leeftijd (20-59 jaar) zijn er 70 60-plussers. De interne vergrijzing (aandeel 80+ binnen de groep 60+) bedraagt in de kustgemeenten 22. Hiermee scoren de kustgemeenten iets lager dan de hinterlandgemeenten en West-Vlaanderen.

Op 01.01.2014 telde de kustzone 136.366 60-plussers (Bron: rijksregister op 01.01.2014, verwerking Provincie West-Vlaanderen). De toename tussen 2002 en 2014 bedraagt 28%, hetgeen betekent dat er nu ruim een kwart meer 60-plussers zijn in de kustzone dan 12 jaar geleden. In dezelfde periode is het aantal jongeren onder 20 jaar in de kustzone met 10% afgenomen (van 84.219 in 2002 naar 75.389 in 2014).

Op 01.01.2014 woonden in de kustzone 195.396 huishoudens. In de periode tussen 2002 en 2014 is het aantal huishoudens met 11% toegenomen. De stijging van het aantal huishoudens is sterker dan deze van het aantal inwoners. In de voorbije 12 jaar werd de kust bijgevolg gekenmerkt door een verdere gezinsverdunning: de huishoudens werden gemiddeld kleiner.

Wanneer de kenmerken van de huishoudens van naderbij bekeken worden, kan eerst een onderscheid naar gezinssamenstelling gemaakt worden. Een huishouden bestaat ofwel uit een alleenstaande, ofwel uit meerdere volwassenen die samenwonen, zonder kinderen onder de 20 jaar (gezin zonder kind), ofwel uit een of meer volwassenen die samenwonen met een of meerdere kinderen onder de 20 jaar (gezin met kinderen). Deze laatste categorie omvat ook de eenoudergezinnen.

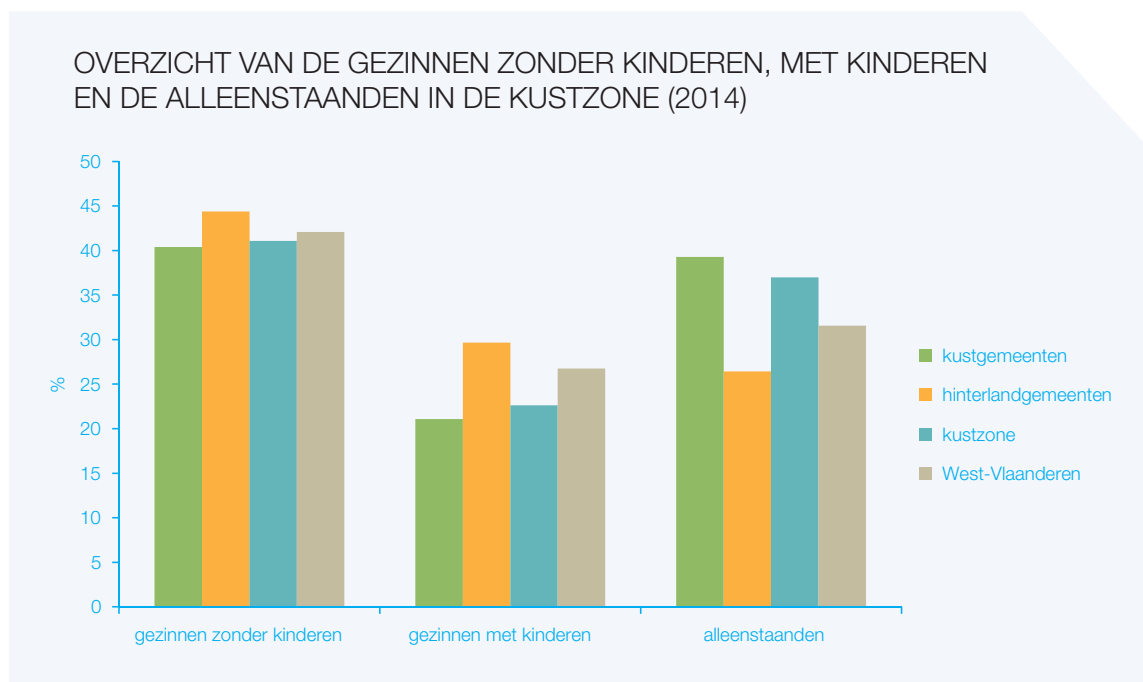
Van alle huishoudens in de kustzone is 37% alleenstaand, 41% een gezin zonder kinderen en 21% een gezin met kinderen (figuur 4). De kustgemeenten tellen meer alleenstaanden en minder gezinnen met kinderen dan de hinterlandgemeenten en dan gemiddeld genomen in West-Vlaanderen (Bron: rijksregister op 01.01.2014, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

Kenmerkend voor de kustgemeenten is het grote aandeel alleenstaanden. Deze groep is de voorbije 12 jaar sterk toegenomen (+23% in de kustzone, +26% in West-Vlaanderen) (zie boven: gezinsverdunning) (figuur 5). De sterkste toename van het aandeel alleenstaanden stellen we vast in de hinterlandgemeenten.

Tabel 1. De structuurcoëfficiënten in de kustzone (kustgemeenten + hinterlandgemeenten) en de provincie West-Vlaanderen op 1 januari 2014 (Bron: rijksregister).

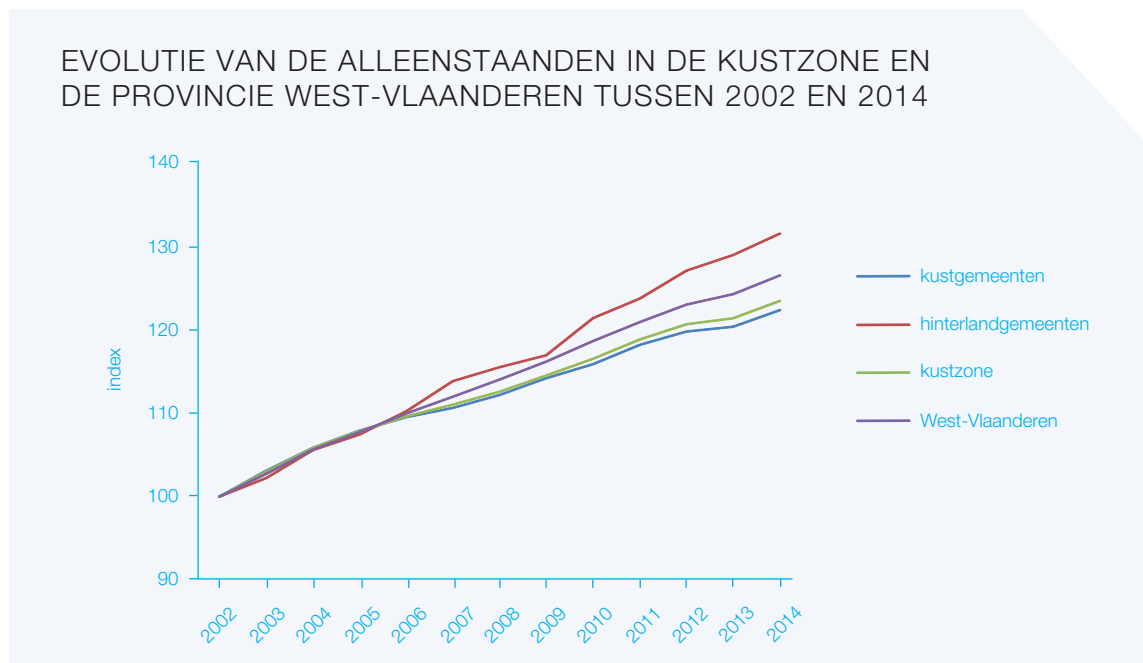
	STRUCTUURCOEFFICIENTEN			
	kustgemeenten	hinterland	kustzone	West-Vlaanderen
Verouderingsgraad (60+/0-19 jaar)	199,44	122,36	180,88	138,19
Grijze druk (60+ / 20-59 jaar)	70,25	50,13	65,94	54,86
Interne vergrijzing (80+/60+)	22,39	23,99	22,65	23,29
Familiale zorgindex (80+/50-59 jaar)	50,72	41,99	48,96	45,66
Groene druk (0-19 jaar/20-59 jaar)	35,22	40,97	36,45	39,70

OVERZICHT VAN DE GEZINNEN ZONDER KINDEREN, MET KINDEREN EN DE ALLEENSTAANDEN IN DE KUSTZONE (2014)

Figuur 4. Overzicht van de gezinnen zonder kinderen, met kinderen en de alleenstaanden in de kustzone (kustgemeenten + hinterlandgemeenten) en de provincie West-Vlaanderen op 1 januari 2014 (Bron: rijksregister).

EVOLUTIE VAN DE ALLEENSTAANDEN IN DE KUSTZONE EN DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN TUSSEN 2002 EN 2014

Figuur 5. De evolutie van de alleenstaanden in de kustzone (kustgemeenten + hinterlandgemeenten) en de provincie West-Vlaanderen in de periode tussen 2002 en 2014 (Bron: rijksregister, bevolking op 01.01 van het jaar, verwerking Provincie West-Vlaanderen).

Wanneer we de bevolkingskenmerken bekijken, dan wijzen een aantal indicatoren op het stedelijk karakter van de kustgemeenten: een oudere bevolking, veel alleenstaanden en een hogere bevolkingsdichtheid. Dit stedelijk profiel kwam een eerste keer naar voor in de kansarmoedeatlassen ([Kesteloot et al. 1996](#), [Kesteloot & Meys 2008](#)) die een analyse op buurtniveau bevatten. De buurten gelegen aan de kuststrook vertonen daarbij een heel ander profiel dan de buurten achter deze kuststrook. De scheidingslijn tussen meer en minder kansarme buurten manifesteert zich niet op gemeenteniveau. Om het stedelijk profiel van de kuststrook en de daarmee gepaard gaande problematieken vast te stellen, is een analyse op buurtniveau noodzakelijk.

De kansarmoedeatlas van de provincie West-Vlaanderen (provinciebestuur West-Vlaanderen, Steunpunt Sociale Planning, [Kansarmoede-atlas West-Vlaanderen 2014](#)) bevestigt het stedelijk karakter van de kustgemeenten en stelt ook vast dat kustgemeenten meer dan gemiddeld geconfronteerd worden met kansarmoede ([Kansarmoede-atlas West-Vlaanderen 2014](#)). In de kustzone woont 19,7% van alle gezinnen in een kansarme buurt, dat is 8 procentpunten hoger dan gemiddeld genomen in West-Vlaanderen (12%). In de kustgemeenten woont gemiddeld 23% van de gezinnen in een kansarme buurt. Voor de hinterlandgemeenten gaat het om 4% van de gezinnen ([Kansarmoede-atlas West-Vlaanderen 2014](#), zie ook de [kansarmoede-steekkaarten per gemeente](#)).

DE KUST EN ZIJN BEWONERS (meer informatie: [woonfiche kustzone 2012](#))

De totale oppervlakte van de kustzone bedraagt 1.183 km². De kustgemeenten nemen 42% van dit gebied voor hun rekening, de hinterlandgemeenten 58% (Bron: FOD Economie Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van kadaster).

België kent veruit het hoogste aandeel bebouwde oppervlakte aan de kust van alle Europese landen ([The changing faces of Europe's coastal areas, EEA 2006](#), [Balancing the future of Europe's coasts, EEA 2013](#)). In de [Grensoverschrijdende atlas: Van Berck tot Brugge, één grens, twee gebieden, één gezamenlijke horizon \(2006\)](#) wordt dieper ingegaan op de vergelijking van de bewoning aan de Belgische kust en de Noord-Franse Côte d'Opale. De bebouwde oppervlakte in de Belgische kustzone bedraagt 239 km². 7% van deze bebouwde oppervlakte in de kustzone is in functie van woongelegenheid. Voor de kustgemeenten bedraagt de bebouwde oppervlakte in functie van wonen 35% van de bebouwde oppervlakte, in de hinterlandgemeenten is dat slechts 4% (Bron: FOD Economie Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van kadaster).

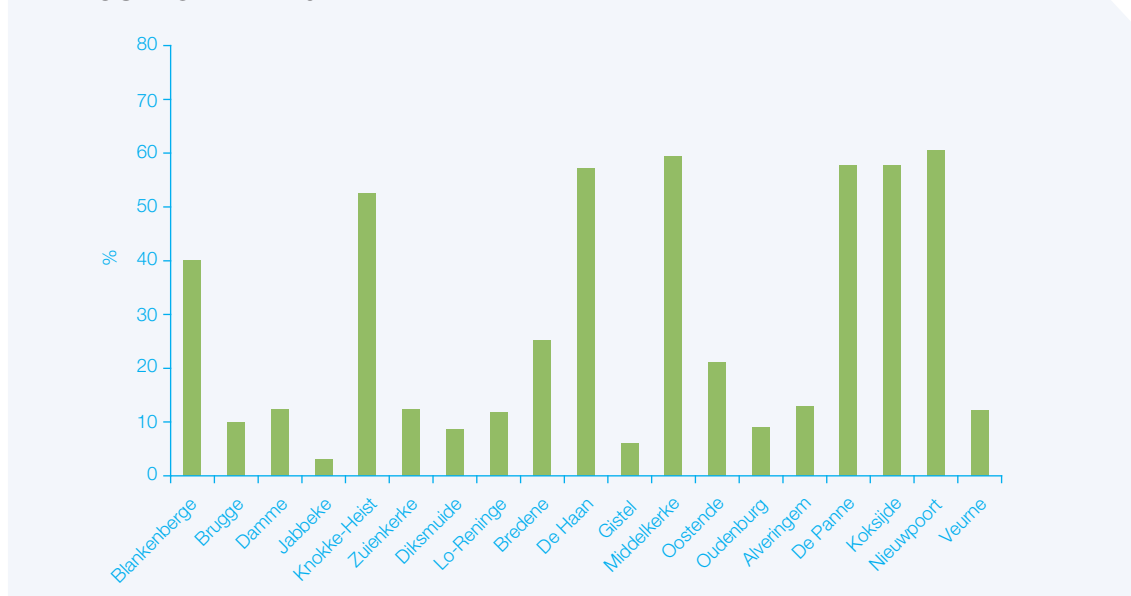
De kustzone telde in 2014 309.806 woongelegenheden (tabel 2). Er is echter een groot verschil voor wat betreft het type woongelegenheid. In de kustgemeenten is 54% van de woongelegenheden gesitueerd in een appartement(sblok). In de hinterlandgemeenten betreft dit slechts 8% van het aantal woongelegenheden. In de hinterlandgemeenten zijn 87% van de woongelegenheden gewone woonhuizen (Kadasterkubus Provincie West-Vlaanderen).

Het totale aantal woongelegenheden in de kustgemeenten ligt gevoelig hoger dan het aantal woningen dat nodig is om de bevolking te huisvesten. Gemiddeld genomen wordt in de kustzone 38% van de woongelegenheden niet gebruikt voor permanente bewoning (figuur 6). Woongelegenheden krijgen met andere woorden vaak andere functies zoals een tweede verblijf, een of andere vorm van bedrijvigheid en soms betreft het ook leegstaande woningen (Coudenys 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)).

Tabel 2. Een overzicht van de woongelegenheden in de kustzone en uitgesplitst naar de hinterland- en kustgemeenten (Bron: Provincie West-Vlaanderen, kadasterkubus, toestand op 01.01.2014).

Woongelegenheden	KUSTZONE		HINTERLAND-GEMEENTEN		KUSTGEMEENTEN	
	Totaal		Totaal		Totaal	
Totaal aantal woongelegenheden	309.806	100%	38.125	100%	271.681	100%
• Gewone huizen	149.182	48%	33.256	87%	115.926	43%
• Handelshuizen	9.919	3%	1.693	4%	8.226	3%
• Appartementen & buildings	150.705	48%	3.176	8%	147.529	54%

AANDEEL WOONGELEGENHEDEN ZONDER DOMICILIE IN DE KUSTZONE IN 2014

Figuur 6. Aandeel woongelegenheden zonder domicilie in de kustzone in de laatste 5 jaar (Bron: Kadasterkubus Provincie West-Vlaanderen, toestand op 01.01.2014; methodologie: Coudenys 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)).

Het gebruik van het woningenbestand voor andere doeleinden dan bewoning kan negatieve gevolgen hebben voor de samenleving, zoals een verhoogd gevoel van onveiligheid en een gebrek aan sociale cohesie. Daartegenover staat echter dat een grote voorraad aan tweede verblijven aan de kust één van de basisvoorwaarden vormt voor de toeristische industrie (zie thema **Toerisme en recreatie**). Uit figuur 6 blijkt duidelijk dat een groot woningensurplus voornamelijk een kustfenomeen is. De hinterlandgemeenten tellen slechts 10% woongelegenheden die voor andere doeleinden dan voor permanente bewoning worden gebruikt.

10.3.2 Economisch weefsel

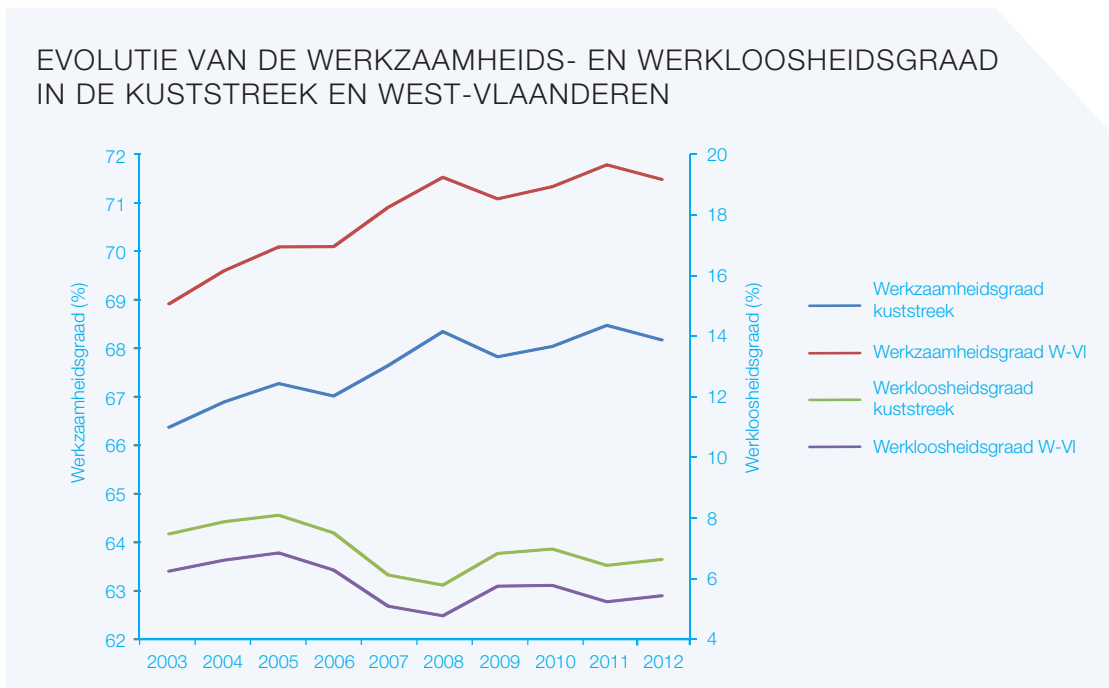
DE KUST EN ZIJN ARBEIDSMARKT

In 2012 waren er in de kuststreek 169.121 werkenden (loontrekkenden, zelfstandigen en helpers) tussen 18 en 64 jaar. De kuststreek bereikte hiermee een aandeel van 33,5% in het totale aantal werkenden in West-Vlaanderen. Eind 2012 telde de kuststreek 142.170 loontrekkenden of 34,8% van het West-Vlaamse totaal. Daarnaast waren ook 36.928 zelfstandigen en helpers (exclusief zelfstandigen in bijberoep) actief in de kuststreek; dit is 35,1% van het West-Vlaamse totaal (Bron: [RESOC-dataset 2014](#) op www.pomwvl.be).

De kuststreek wordt gekenmerkt door een heel zwakke industriële basis. Het aandeel van de industrie in de loontrekkende werkgelegenheid bedroeg eind 2012 slechts 9,4%, terwijl dit in heel West-Vlaanderen 20,7% was. In de kuststreek situeert maar liefst 85,5% van de loontrekkende tewerkstelling zich in de handel en diensten, waar toerisme en horeca een belangrijk onderdeel van uitmaken. In deze sectoren is een groot deel van de arbeidsplaatsen sterk seizoensgebonden. Ter vergelijking: in West-Vlaanderen is 71,8% van alle werknemers actief in de handel en diensten (Bron: [RESOC-dataset 2014](#) op www.pomwvl.be).

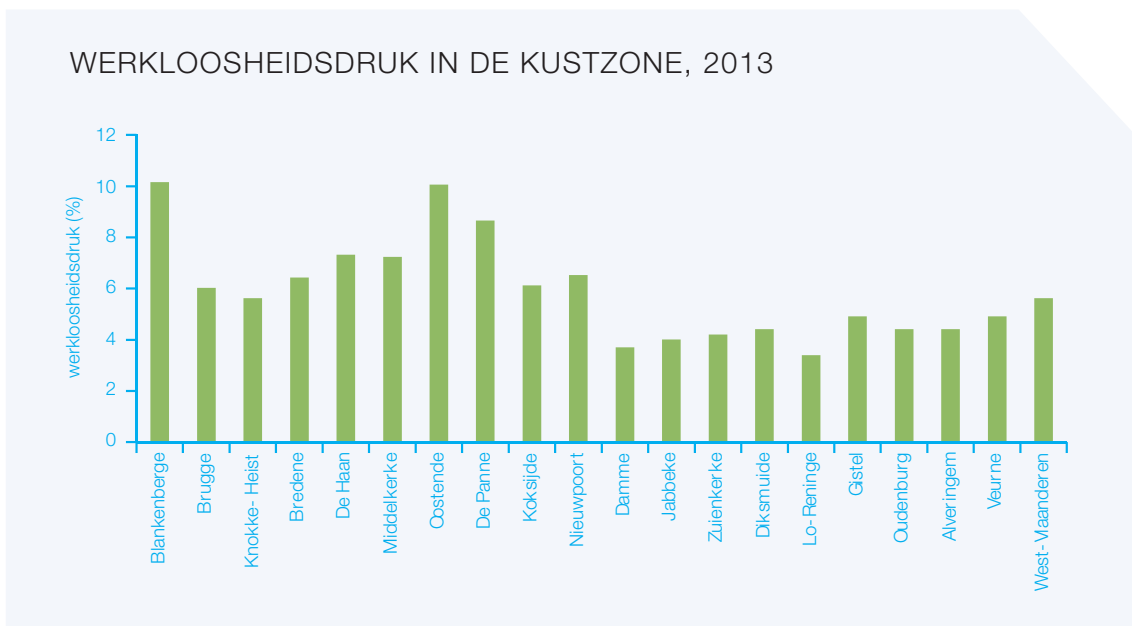
In 2012 behoorden in de kuststreek 181.306 inwoners tot de beroepsbevolking (werkenden en niet-werkende werkzoekenden) tussen 18 en 64 jaar. Dit is 33,9% van het West-Vlaamse totaalcijfer. De activiteitsgraad - de verhouding van de beroepsbevolking ten opzichte van de totale bevolking tussen 18 en 64 jaar - lag in de kuststreek in 2012 op 73,1%, wat lager is dan in West-Vlaanderen (75,7%). Ook de werkzaamheidsgraad - de verhouding van het aantal werkenden ten opzichte van de totale bevolking tussen 18 en 64 jaar - is lager in de kuststreek (68,2%) dan in West-Vlaanderen (71,5%) (figuur 7). Met een werkloosheidsgraad - het aantal niet-werkende werkzoekenden ten

EVOLUTIE VAN DE WERKZAAMHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD IN DE KUSTSTREEK EN WEST-VLAANDEREN

Figuur 7. Evolutie van de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad in de kuststreek en de provincie West-Vlaanderen, 2003-2012 (Bron: Steunpunt WSE, Verwerking: afdeling DSA POM West-Vlaanderen).

WERKLOOSHEIDSDRUK IN DE KUSTZONE, 2013

Figuur 8. Werkloosheidsdruk in de kustzone, 2013 (Bron: *West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014*, verwerking: afdeling DSA, POM West-Vlaanderen).

opzichte van de beroepsbevolking tussen 18 en 64 jaar - van 6,7% deed de kuststreek het slechter dan gemiddeld in West-Vlaanderen (5,5%) (Bron: *RESOC-dataset 2014* op www.pomwvl.be).

In 2013 telde de kuststreek 13.430 niet-werkende werkzoekenden of 41,1% van het West-Vlaamse cijfer. Daarnaast telde de kuststreek ook 3.051 oudere werklozen; dit is 44,5% van het West-Vlaamse totaal. De werkloosheidsdruk - de verhouding van het aantal niet-werkende werkzoekenden en oudere werklozen ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking (18-64 jaar) - is hoger in de kuststreek (6,7%) dan in West-Vlaanderen (5,6%). In de kustgemeenten is de werkloosheidsdruk aanzienlijk hoger dan in de hinterlandgemeenten (figuur 8) (Bron: VDAB en RVA in *West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014*).

Van alle kustgemeenten waren er in 2012 slechts vier (Brugge, Knokke-Heist, Oostende en Nieuwpoort) met een positief pendelsaldo bij loontrekkenden. Bij deze gemeenten was het aantal werknemers dat in de gemeente komt werken, maar woonachtig is erbuiten, groter dan het aantal inwoners dat buiten de gemeente gaat werken (Bron: [West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014](#)).

In [West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014](#), de [Gemeentelijke Steekkaarten](#) en de [RESOC-dataset](#) worden eveneens arbeidsmarktstatistieken op gemeentelijk, arrondissementeel en West-Vlaams niveau aangereikt.

ONDERNEMERSCHAP AAN DE KUST

In 2012 lag de geproduceerde welvaart, gemeten aan de hand van het Bruto Binnenlands Product (BBP²) per inwoner, in West-Vlaanderen lager dan in het Vlaamse Gewest of België. Het arrondissement Brugge (omvat eveneens gemeenten die niet tot de kustzone behoren) is het enige kustarrondissement waar het BBP per inwoner hoger ligt dan het West-Vlaamse gemiddelde. In de periode 2003-2012 groeide het BBP per inwoner in het arrondissement Brugge met gemiddeld 3,5% per jaar; in West-Vlaanderen bleef de gemiddelde jaarlijkse groei van het BBP per inwoner beperkt tot 3,0%. Hierdoor vergrootte het arrondissement Brugge dus de kloof met de provincie West-Vlaanderen. In de andere kustarrondissementen, Oostende en Veurne (omvatten eveneens gemeenten die niet tot de kustzone behoren), groeide het BBP per inwoner respectievelijk met gemiddeld 2,7% en 2,4%, waardoor de kloof met West-Vlaanderen niet kon worden verkleind (Bron: NBB in [West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014](#)).

Inzake de gerealiseerde bruto toegevoegde waarde³ staat het arrondissement Brugge op de tweede plaats, na Kortrijk, met een aandeel van 25,6% in de bruto toegevoegde waarde die in West-Vlaanderen werd gerealiseerd in 2012. In de overige kustarrondissementen Oostende en Veurne kan respectievelijk 10,4% en 4,9% van de totale bruto toegevoegde waarde worden gesitueerd. In 2012 bedroeg de bruto toegevoegde waarde per werknemer in West-Vlaanderen 82.915 euro. Hiermee blijft West-Vlaanderen een eind onder het Vlaamse cijfer (88.636 euro). De kustarrondissementen Veurne en Oostende kennen wel, evenals de arrondissementen Diksmuide en Tielt, een bruto toegevoegde waarde per werknemer die groter is dan het Vlaamse gemiddelde (Bron: INR in [RESOC-dataset 2014](#)).

In 2013 telde de kuststreek 35.706 actieve ondernemingen, wat overeenkomt met 33,8% van het West-Vlaamse totaal. 26.719 van deze actieve ondernemingen zijn gelegen in de kustgemeenten, 8.987 in de hinterlandgemeenten. In de kuststreek kan 69,3% van de actieve ondernemingen in de tertiaire sector⁴ worden gesitueerd en 6,9% in de quartaire sector⁵. In West-Vlaanderen ligt het aandeel actieve ondernemingen in deze sectoren lager (62,9% in de tertiaire sector en 5,4% in de quartaire sector). Ook het aandeel opgerichte en verdwenen ondernemingen in de tertiaire en de quartaire sector ligt opvallend hoger in de kuststreek in vergelijking met West-Vlaanderen. De economische dynamiek in de kustzone is relatief groot. Zowel de oprichtingsratio (verhouding van het aantal oprichtingen ten opzichte van het aantal actieve ondernemingen) (kustzone: 6,9%, kustgemeenten: 7,2%, hinterlandgemeenten: 6,0%) als de uitredingsratio (verhouding van het aantal stopzettingen en faillissementen ten opzichte van het aantal actieve ondernemingen) (kustzone: 6,8%, kustgemeenten: 7,1%, hinterlandgemeenten: 5,7%) waren in 2013 groter dan in West-Vlaanderen als geheel. De turbulentieratio (som oprichtings- en uitredingsratio's) ligt bijgevolg ook aanzienlijk hoger (kustzone 13,7%, kustgemeenten: 14,3%, hinterlandgemeenten: 11,7%) dan het West-Vlaamse cijfer (12,8%). Deze vaststellingen kunnen volledig worden toegeschreven aan de kustgemeenten. De ratio's in de hinterlandgemeenten liggen immers telkens onder het West-Vlaamse totaalcijfer. Stedelijke centra noteren meestal meer oprichtingen en ook meer stopzettingen. Dit is eigen aan de mogelijkheden die dergelijke centra bieden. De hogere turbulentie aan de kust kan ook voor een deel verklaard worden door de aard van de activiteiten. Bij de koplopers van de oprichtingen en faillissementen behoort immers de horeca, die in het kustgebied veel sterker vertegenwoordigd is dan gemiddeld in West-Vlaanderen. Zo waren er in 2013 4.022 actieve ondernemingen in de horeca in het kustgebied (kustgemeenten: 3.432 actieve ondernemingen, hinterlandgemeenten: 590 actieve ondernemingen), goed voor 50,5% van de provincie West-Vlaanderen. De kustgemeenten alleen zijn goed voor 43,1% van het aantal horeca-zaken in West-Vlaanderen (Bron: FOD Economie (ADSEI), verwerking: afdeling DSA, POM West-Vlaanderen).

De kuststreek beslaat 36,2% van de totale oppervlakte van West-Vlaanderen. Inzake de oppervlakte die aangewend wordt voor bedrijvigheid, nam de kuststreek op 1 januari 2013 slechts 22,5% van het West-Vlaamse totaal in. In

² Een maatstaf voor het meten van de geproduceerde of voortgebrachte economische welvaart in een land of een regio die gebruikt wordt als indicator om het welvaartsniveau van een land of een regio te meten. Het BBP wordt samengesteld door bij de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen de productgebonden belastingen op productie en invoer op te tellen en de productgebonden subsidies op productie en invoer af te trekken.

³ Het verschil tussen de marktwaarde van productie en de daarvoor ingekochte grondstoffen.

⁴ Dienstensector: de economische sector waarin bedrijven met de verkoop van hun goederen of diensten winst willen maken.

⁵ De niet-commerciële dienstverlening, bv. overheidsdiensten en door de overheid gesubsidieerde diensten.

West-Vlaanderen wordt 17,8% van de bebouwde oppervlakte aangewend voor bedrijvigheid; in de kuststreek ligt dit percentage op 14,4%. In de kustgemeenten is het aandeel van de bebouwde oppervlakte dat wordt aangewend voor bedrijvigheid groter dan in de hinterlandgemeenten (16,0% ten opzichte van 11,7%) (Bron: [RESOC-dataset 2014](#) op www.pomwvl.be).

In 2012 bedroeg de ruimteproductiviteit in de kuststreek 45,1. Dat betekent dat er in de kustzone 45,1 werkenden waren per hectare economisch bezette bodem. In de kustgemeenten bedroeg dit cijfer 56,1, in het hinterland 23,2 en in West-Vlaanderen als geheel 32,6. Deze verschillen worden veroorzaakt door de uiteenlopende morfologie en de economische structuur van deze regio's. Economisch ruimtegebruik is in verstedelijkte regio's helemaal anders omwille van een andere sectorale structuur: enerzijds relatief minder industrie en minder grote ruimtegebruikers en anderzijds meer handel en diensten met kantoren en hoogbouw, alsook meer werknemers per terreinoppervlakte-eenheid. Tot en met 2008 bleef de ruimteproductiviteit in West-Vlaanderen op hetzelfde niveau, daarna kende de indicator een dalend verloop. In de andere regio's kent de ruimteproductiviteit al sinds 2006 een dalende trend. Deze dalingen zijn het effect van een groeiende ruimtelijke spreiding van wonen en werken. Hierbij is de commerciële suburbanisatie of migratie vanuit de stad naar het omringende platteland, volgend op de residentiële, sterk toegenomen in de laatste 5 jaar. Het RSV heeft deze trend vooralsnog niet kunnen afremmen (Bron: [RESOC-dataset 2014](#) op www.pomwvl.be).

In [West-Vlaanderen Ontcijferd editie 2014](#), de [Gemeentelijke Steekkaarten](#) en de [RESOC-dataset](#) worden eveneens statistieken omtrent ondernemerschap op gemeentelijk, arrondissementeel en West-Vlaams niveau aangereikt.

10.4 Duurzaam gebruik

10.4.1 Duurzaam wonen aan de kust

Aan de kust zijn weinig ingrediënten aanwezig voor een evenwichtig, sociologisch gezond sociaal weefsel. De sterke vergrijzing, de vele alleenstaanden, de verschillende verhuisbewegingen en de grote druk van toeristen en tweede verblijven zorgen voor een scheefgetrokken sociale en demografische mix. Deze verstoring van het sociale klimaat uit zich het meest in de badplaatswijken ([Meire & Bracke 2005](#), Coudenys 2012 in [Maelfait et al. 2012](#)).

De hoge vergrijzing zorgt voor een scheefgetrokken demografische mix, waardoor een ander samenlevingsmodel opduikt. Er zijn aan de kust verhoudingsgewijs veel meer ouderen dan in de rest van Vlaanderen. Dit wordt nog versterkt door de tweedeverblijvers, waarvan de eigenaars nagenoeg altijd ouder zijn dan 45 jaar en geen thuiswonende kinderen hebben onder de 18 jaar. 75% van de eigenaars van een tweede verblijf is minstens 55 jaar oud en leeft samen met zijn/haar partner. Meer dan de helft van de eigenaars is (brug)gepensioneerd. Dit betekent dus dat de vergrijzing nog versterkt wordt met ongeveer 124.500 tweedeverblijvers boven de 50 jaar die ongeveer 82 nachten per jaar hun verblijf bewonen (WES 2008, tweede verblijven aan de kust, [deel 1](#) en [deel 2](#)).

Het provinciebestuur van West-Vlaanderen zet actief in op het [programma Vergrijzing aan de kust](#) waarbij de kust als laboratorium kan beschouwd worden voor de toekomstige vergrijzing in Vlaanderen. Zo wordt in de nota [Vergrijzing aan de Kust: Lust of last \(2012\)](#) (Provincie West-Vlaanderen) de situatie van de vergrijzing aan de kust geschetst waarbij er een aantal knelpunten en uitdagingen worden geformuleerd. Verder werden in [Vandekerckhove et al. \(2015\)](#) in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen de verhuisbewegingen van 80-plussers aan de kust geanalyseerd waarbij ook de gevolgen op de woonmarkt en zorgsector in de kustregio werden meegenomen. Uit het onderzoek komen een aantal tendensen naar voor: de pensioenmigrant is onvoldoende voorbereid op ouder worden, een sociaal netwerk is belangrijk en het woningaanbod aan de kust is niet aangepast. Verder worden een aantal uitdagingen en aanbevelingen geformuleerd: beschouw de vergrijzing als troef (bv. opportuniteiten naar vrijwilligerswerk toe, economische opportuniteiten, etc.), zet in op aangepast en zelfredzaam wonen en bewustmaking (zie ook [De Klerck 2011](#)).

Het belang van een persoonlijk sociaal netwerk komt eveneens aan bod in [Meire & Bracke \(2005\)](#). Voor de vele alleenstaanden en pensioenmigranten aan de kust, die hun sociaal weefsel achtergelaten hebben, is de kans op een sociaal isolement reëel. Het is dan ook essentieel om zoveel mogelijk het sociaal weefsel te herstellen en versterken. Uit het leefbaarheidsonderzoek voor de kust ([Meire & Bracke 2005](#)) blijkt immers dat de betrokkenheid van bewoners op elkaar zwak scoort aan de kust en dit vooral in de badplaatswijken.

Een goede fysieke leefomgeving en goede levensomstandigheden zijn ook essentieel voor een duurzame leefomgeving en het welbevinden van bewoners. Het grootstedelijk profiel en de hoge kansarmoede geven aan dat er ook hier vele uitdagingen liggen aan de kust ([Maelfait et al. 2012](#)).

10.4.2 Economische ontwikkeling aan de kust

In *West Deal* worden de strategische lijnen van het economische beleid van de Provincie West-Vlaanderen voor de komende vijf jaar uitgetekend (2013-2018). Hierbij worden een aantal lijnen uitgewerkt die specifiek van toepassing zijn op de kustzone, zoals de ontwikkeling van een *Fabriek voor de Toekomst* rond *Blue Energy*, de mogelijkheden van Oostende als industriële haven voor offshore ontwikkelingen, de uitbouw van de haven van Zeebrugge, opportuniteiten in het toerisme voor de luchthaven van Brugge-Oostende, etc. In de studie *West-Vlaanderen Groeit – Ambitie 2030* werd een onderzoek gevoerd naar de stand van zaken van de West-Vlaamse economie en haar toekomstperspectieven. Hierbij worden vijf toekomstvisies en vijf concrete toekomstwerven voor West-Vlaanderen geformuleerd waarbij ook de economie in de kustzone aan bod komt (*Blue Energy*, havens, zorgeconomie aan de kust, etc.).

Referentielijst wetgeving

Tabel met Belgische en Vlaamse wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar het [Belgisch staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#).

BELGISCHE EN VLAAMSE WETGEVING		
Datum wetgeving	Titel	Dossiernummer
Decreten		
Decreet van 18 mei 1999	Decreet houdende de organisatie van ruimtelijke ordening	1999-05-18/33

